

חג המצות וטעם גן עדן

- א. משנה חלה א, א-ב**
החייטים והשעורים והכוסמין ושיבולת שועל ושיפון... האוכל מהם כזית מצה בפסת יצא ידי חובתו, כזית חמץ חייב בהכרת.
- ב. גמרא פסחים לה, ע"א**
אמר קרא: "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות" דברים הבאים לידי חימוץ – אדם יוצא בהם ידי חובתו במצה.
- ג. הגדה של פסח**
מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להתמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, שנאמר: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צידה לא עשו להם".
- ד. גמרא ברכות מ, ע"א**
אילן שאכל ממנו אדם הראשון... רבי יהודה אומר: חיטה הייתה.
- ה. מהר"ל, נתיבות עולם נתיב העבודה, י"ז**
ועוד יש לך לדעת, כי מה שאמר המוציא לחם, רצה לומר כי השי"ת הוא שמוציא לחם מן הארץ לגמרי, רק שהחטא של אדם גרם זה שאין יוצא הלחם מן הארץ בעצמו... ואם לא היה החטא היה יוצא בשלמות.
- ו. רבינו בחיי עה"ת בראשית ב, ט"ז**
על דרך הפשט הוזהר אדם בכאן בשתי מצוות, מצות עשה ומצות לא תעשה: מצות עשה – "מכל עץ הגן אכל תאכל", מצות לא תעשה – "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו".
- ז. אברבנאל עה"ת בראשית ב, ט"ו**
לעבדה ולשמרה – והיתה העבודה שיאכל מהעצים שהותרו לאכילתו, והשמירה שלא יאכל ממה שהוזהר עליו.
- ח. בראשית רבה כ"ה, ג**
עשרה שני רעבון באו לעולם – אחד בימי אדם הראשון, שנאמר "ארורה האדמה בעבורך"... ואחד בימי אברהם "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה". ואחד בימי יצחק "ויהי רעב בארץ", ואחד בימי יעקב "כי זה שנתיים הרעב".
- ט. גמרא ברכות י"ז, ע"א**
ורבי אלכסנדר... אמר... ריבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה ושיעבוד מלכויות.
רש"י שם: "ומי מעכב שאין אנו עושים רצונך, שאור שבעיסה, יצר הרע שבליבנו, המחמיצנו".
- י. מהר"ל גור אריה בראשית ב**
במדרש אמרו דעץ החיים ועץ הדעת עיקר אחד להם, והעיקר של שניהם היה בתוך הגן באמצע הגן.
- יא. השל"ה הקדוש תולדות אדם בית ישראל, רכט**
ענין עץ החיים ועץ הדעת... כי היה להם שורש אחד למטה אף כי הם שניים בענפיהם.
- יב. פרי צדיק בראשית קונטרס עת האוכל, אות י**
מצוות אכילת מצה נותנת קדושה באכילתה כי כל מצוה בפרט אותה שמברכים עליה אשר קידשנו במצוותיו וציוונו מוספת קדושה באדם... וזה טעם מה שמובא בזהר, יצר טוב ויצר רע חמץ ומצה. וכן בלשון חז"ל פרק היה קורא- שאור שבעיסה. דעיקר היצר הרע באכילה כידוע משורש נחש ואמרו ז"ל עץ הדעת חיטה היה.
- יג. נפש החיים א, ו**
וזוהו עץ הדעת טוב ורע. שנתחברו ונתערבו בתוכם ובהעולמות הטוב והרע יחד זה בתוך זה ממש כי דעת פירושו התחברות כידוע.

יד. משנה תורה לרמב"ם הלכות חמץ ומצה ב, ב
ומה היא השבתה זו האמורה בתורה? היא שיבטל לחמץ בלבו, ויחשוב אותו כעפר, וישים בלבו
שאינן ברשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שברשותו הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל.

טו. פרי צדיק ויקרא פרשת תזריע אות ג
ואם היה אדם הראשון טועם באכילה הראשונה מעץ החיים היה מרגיש בכל האכילות טעם עץ
החיים.

טז. אורות הקודש חלק ג עמ' לו, עיי"ש
המצה היא לחם עוני ולחם חירות. באותו זמן שנגלה עלינו מלך מלכי המלכים וגאלנו גאולת
עולמים, נוצרת בנשמתנו תכונת החופש, חירות הרצון, המוכשר לשעבוד מלכות שמיים בצורתו
האידיאלית. ורוז עולם הוא שיש בסגולת המצה ליתן כוח חופשי בחירות הקודש. וכשהוא בא
בפרק זה שהנשמה הכללית והאישית שבה עוד הפעם להתחדש, כל נקודה ונקודה מעצמיות חייה
אין שיעור לערכה. החמץ עושה כוח צביוני מיוחד, משולל כבר החופש הגמור. והאוכל חמץ בזה
הפרק של התחדשות נשמתו ונשמת כנסת ישראל, נוטל הוא חיוו מהעולם, הכרת תכרת הנפש
ההיא. והמצה היא נהמא דאסותא, רפואת הנשמה המשוחררת, חירות עליון, בגאולה שלמה.

**בָּרֶן גְּמִלְיָאֵל הָיָה אֹמֵר פֶּל־שָׁלָא אָמַר שְׁלִישֵׁי דְכָרִים אֵלֹו
בְּפִסְחָא לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ וְאֵלֹו הֵן. פִּסְחָא. מִצֵּה. וּמְרֹר:**

**פִּסְחָא מִצֵּה וּמְרֹר. בְּלֵיל יְצִיאַת מִצְרַיִם הִתְעַלָּה עִם יִשְׂרָאֵל
לְמִדְרַגְתָּ זֵיתָרָא עֵילָאָה דְאָדָם קְדָמָא לְפָנֵי הַחֲסָא. וּבֵהֵיּוֹת שֶׁהַחֲסָא הָיָה
עַל יְדֵי אֲכִילָה מִעֵץ הָרֵעַ. וְעַץ הָרֵעַ חֲסָה הִיָּתָה (בְּרִכּוֹת מ. א) – נִצְטוּיֵנו
לְאֲכֹל בְּלֵילָה חוּחַ מִצֵּה. לְתַקֵּן עַל יְדֵי זֶה אֶת הַחֲסָא הַזֶּה. וּכְאִשֶּׁר כָּל
הַחֲסָא הָיָה מִפְּנֵי הַהֲתַעֲוּרוֹת הַזֵּה שֶׁל הַנַּחֵשׁ לִכְן צְרִיכָה הַמִּצֵּה לְהִיּוֹת**

שמורה מכל חימוץ והתעוררות עצמית. ואכילת מרור של ירקות היא
להעלות גם את הדברים הגוררים את האכילה. שלא יהיו גוררים רק את
הטוב הצפון באכילות. וכמו כן התעלה או עם ישראל לבחינת תלמיד
חכם שמתור לו לאכול בשר (עיי' פסחים מט. ב). ולכן נצטוינו באכילת
קרבן פסח, ולא עוד אלא שכל עיקר קרבן הפסח בשביל האכילה
הוא בא.

(והגיה א פסח, ה' ו' א, ה' ח' ח' ח')

ביום ארבעה עשר ערב הפסח מבהיקה הארת זיהרא דאדם קדמאה
לפני החסא ולפיכך נקרא בתורה ראשון. אך ביום הראשון חשביתו עשור
מבתיכס' (טאחות י"ב ט"ו) וראשון דמעיקרא משמע ילפינן מאדם הראשון
שנאמר הראשון אדם תולד (עיי' פסחים ה, א וברש"י שם).

(על)